

DET SYMFONISKE ORGELET
INSTITUTT FOR MUSIKK NTNU

DET SYMFONISKE ORGELET
INSTITUTT FOR MUSIKK NTNU

«*Mon orgue...?*

C'est un orchestre!»

César Franck

«*Mitt orgel er et orkester!*»

César Franck

I april 2009 ble det nye orgelet til Institutt for musikk NTNU, ferdigstilt. Orgelet er bygget i fransk symfonisk stil og plassert i instituttets orgelsal i Olavskvartalet. Leverandør av instrumentet er det svenske orgelbyggeriet Åkerman & Lund, et firma som helt siden etableringen i 1860 har spesialisert seg på den romantiske orgeltypen. I løpet av de siste tiår har dette orgelbyggeriet levert en rekke frem-

ragende instrumenter i den franske symfoniske tradisjonen etter den legendariske orgelbyggeren Cavaillé-Coll.

Med anskaffelsen av det franske symfoniske orgelet befester Institutt for musikk NTNU sin posisjon som et profilert utdannings- og forskningssted innen orgel- og kirkemusikk. Samtidig føyer det nye instrumentet seg inn i

A close-up photograph of an organ stopper. The stopper is dark wood with a circular white label in the center. The label has the number '30' at the top, the text 'VOIX CELESTE' in the middle, and the number '8' at the bottom. The background is a wooden surface with a vertical grain.

30
VOIX
CELESTE
8

et unikt orgellandskap i Trondheim sentrum, der man nå finner flere stilprofilerte og særpregede orgler innen et begrenset geografisk område. Slik bidrar det nye NTNU-orgelet både til orgelutdanningens studiekvalitet, og til Trondheims status som en viktig europeisk orgelby.

Det nye orgelet i orgelsalen, NTNU, ble installert etter en lang forutgående periode med planlegging og

bygging. Da kirkemusikkseksjonen sammen med musikkbiblioteket flyttet inn i nyoppussede og hensiktsmessige lokaler i 2001, ble det innredet en orgelsal. På grunn av den store takhøyden (over to etasjer) og de arkitektoniske proporsjonene har den forholdsvis lille salen gode akustiske egenskaper. Imidlertid var det først i 2009, 8 år etter at salen var ferdig, at salen kunne tas i bruk som tiltenkt ved at orgelet kom på plass.

Planleggingsfasen innebar vurdering av mange ulike hensyn. Orgelet skal primært fungere som undervisnings- og konsertinstrument til bruk i instituttets pedagogiske virksomhet, og i det utadrettede konserttilbudet som institusjonen står for. Samtidig vil det inngå i et orgellandskap i et konsentrert område i Trondheim sentrum sammen med flere andre stilprofilerte instrumenter av høy kvalitet: Barokkorgelet i Nidarosdomen (J J Wagner 1741, restaurert 1995), det tyske romantiske orgelet i Vår Frue kirke (W Sauer 1922, restaurert 2007) og 1800-tallsorgelet i Ilen kirke (C Jensen 1889). Valget falt på et orgel i 1800-tallets franske symfoniske orgelstil, i tradisjonen etter den legendariske orgelbyggeren Aristide Cavallé-Coll.

Denne orgelbyggmesterens instrumenter kjennetegnes av sin varme, grunntonerike klang og sine orkestrale kvaliteter. Alle de store franske orgelkomponistene fra siste halvdel av 1800-tallet og framover, som for eksempel Franck, Widor og Messiaen, hadde Cavallé-Colls orgler som sin inspirasjonskilde og klanglige referanse. Franck uttalte en gang følgende om sitt Cavallé-Coll orgel i Saint-Jean-Francois du Marais: «Mon orgue...? C'est un orchestre!» (Mitt orgel er et orkester!)

Langt de fleste av Cavallé-Colls orgler er plassert i store kirker og katedraler. De fleste instrumentene ble levert til bestillere i Paris-regionen og Frankrike for øvrig, men en

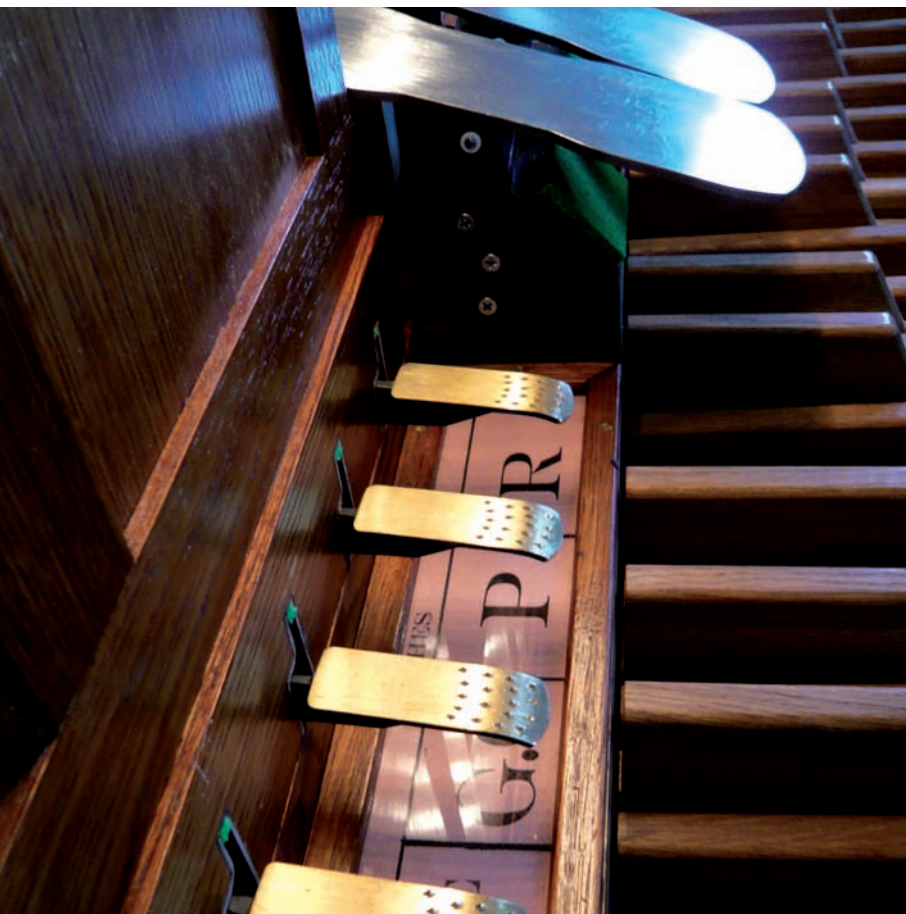
rekke instrumenter ble eksportert til andre land i Europa, og noen til oversjøiske kjøpere. Det eneste orgelet Cavallé-Coll bygget i en nordisk kirke, står i Jesuskirken i København. Dette er et 20-stemmers orgel som ble levert i 1890, og som fremdeles er et av den danske hovedstadens vakreste og mest attraktive orgler, til tross for sin beskjedne størrelse. Det eksisterte dessuten planer om en leveranse til Norge. Dette gjaldt et 29-stemmers orgel til Bergen (disposisjonen finnes!), men av ukjent årsak ble prosjektet skrinlagt.

Selv om Cavallé-Colls klanglige estetikk med sin bredde og monumentalitet vanligvis forbindes med de store katedraler og de grandiose dimensjoner, leverte han også en rekke mindre instrumenter til private boliger og salonger. Et av disse var orgelet som ble bygd i 1899 til komponisten og organisten Alexandre Guilmants hjem i Meudon, Paris. Dette orgelet hadde 28 stemmer fordelt på 3 manualer og pedal, og dets disposisjon og oppbygning har vært en viktig referanse i planleggingen av vårt eget orgel.

Det nye orgelet i orgelsalen ruver i rommet. I en kirke eller et kapell med tilsvarende volum ville et Cavallé-Coll-orgel med 10 stemmer kunne fylle rommet klanglig. Men for orgelutdanningen og -forskningen ved Institutt for musikk vil orgelsalen kunne betraktes om et laboratorium, der mulighet til adekvat faglig arbeid er betinget av

adekvat utstyr. Selv om det nye orgelet er en lillebror sammenliknet med Cavallé-Colls katedralorgler, er det bygget etter samme konsept, og med den samme klanglige estetikk som grunnlag. Orgelet er derfor et unikt instrument i

norsk sammenheng med tanke på studie av framføringspraksis, spilleteknikk og interpretasjon av den rikholdige og kvalitetssterke orgellitteraturen fra 1800-tallet og fram til vår egen tid – i særlig grad den franske.

**DISPOSISJON, DET FRANSKE
SYMFONISKE ORGELET I ORGEL-
SALEN, NTNU**

GRAND-ORGUE (I), C-a'''	
Bourdon	16'
Montre	8'
Flûte harmonique	8'
Bourdon	8'
* Prestant	4'
* Plein jeu	4 rangs
* Trompette	8'

POSITIF (II), C-a'''	
Cor de Nuit	8'
Salicional	8'
Flûte douce	4'
* Nasard	2 2/3'
* Doublette	2'
* Tierce	1 3/5'
* Quinte	1 1/3'
* Clarinette	8'

RÉCIT (III), C-a'''	
Flûte traversière	8'
Viole de gambe	8'
Voix céleste	8'
Flûte octaviane	4'
* Octavin	2'
* Trompette harmonique	8'
Basson-Hautbois	8'

PÉDALE, C-f'	
Soubasse	16'
Basse	8'
* Basson	16'

* Jeux de Anches, aktiveres med pedaler ("Appels")

Pédales de Combinaison (pedaler), fra venstre mot høyre:

1. Tirasse G.O. (pedalkoppel G.O.)
2. Tirasse Pos.
3. Tirasse Rec.
4. A. Péd. (Anches Ped.)
5. A. G.O.
6. A. Pos.
7. A. Rec.
8. Expression Pos. (svell Pos.)
9. Expression Rec.
10. Appel comb. (steg framover)
11. Octaves graves Rec./G. O. (oktavkoppel Rec./G. O.)
12. Introduction G. O.
13. Copula Pos. au G. O.
14. Copula Réc. au G. O.
15. Copula Réc. au Pos.
16. Tremblant Réc.

Mekanisk spilletraktur, med Barkermaskin på G. O.

Elektrisk registratur
Datastyrt kombinasjonssystem med stegfunksjon framover (skinne under G. O./Pos./Réc., pedaler) og bakover (skinne under G. O.)

Orgelet er forberedt for MIDI-tilknytning ved at det er montert sensorer og motorer i alle ledd som formidler informasjon fra utøver til instrument: Tangenter, registertrekk, kopler, svellpedaler.

Stemming: a' = 440 Hz ved 20° C

ORGELET ER BYGGET AV ÅKERMAN & LUND, SVERIGE

Teknisk konstruksjon og tegning: Lars Norrgren, Hans Petter Schröder

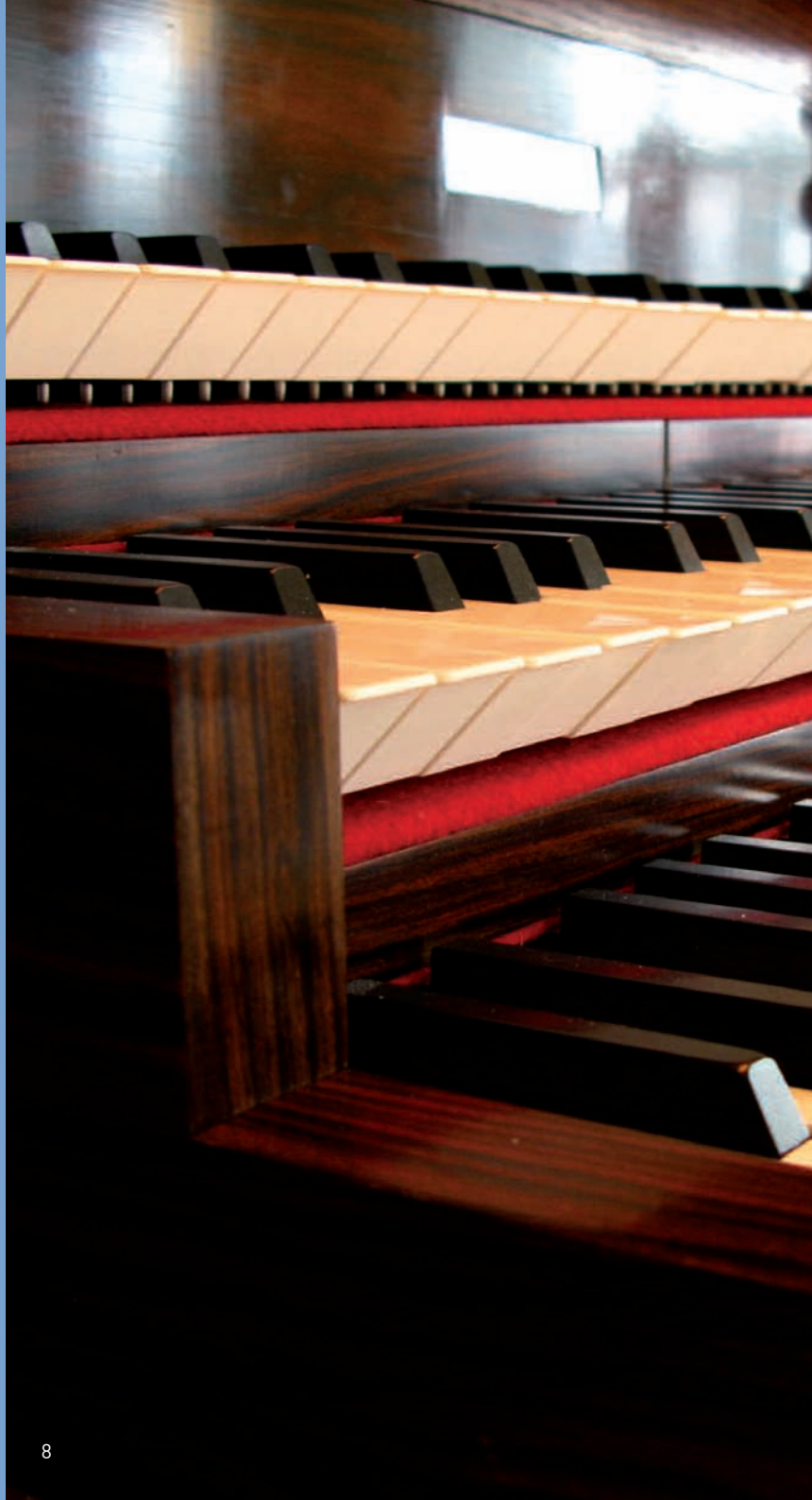
Intonasjon: Helmuth Gripentrog, Kalevi Mäkinen

Disposisjon: Harald Rise, Kurt Lueders, Helmuth Gripentrog

Konsulenter: Harald Rise, Kurt Lueders, Hans Jacob Tronshaug

Prosjektleder: Professor dr. art. Harald Rise

Orgelet er finansiert ved tildeling fra Norges Forskningsråd
(avansert vitenskapelig utstyr)

Ved NTNU i Trondheim er den teknologiske kunnskapen i Norge samlet. I tillegg til teknologi og naturvitenskap har vi et rikt fagtilbud i samfunnsvitenskap, humanistiske fag, realfag, medisin, lærerutdanning, arkitektur og kunsthøgskolen. Samarbeid på tvers av faggrensene gjør oss i stand til å tenke tanker ingen har tenkt før, og skape løsninger som forandrer hverdagen.